

Хроника Currents Actualité

Hronika povodom skupa „Vikend nematerijalnog kulturnog nasleđa“ održanog na Filozofskom fakultetu 17. decembra 2016. godine

U subotu, 17. decembra 2016. godine, u svečanoj sali „Dragoslav Sreјović“ sa početkom u 10 časova, održan je treći po redu „Vikend nematerijalnog kulturnog nasleđa“. Projekat je finansiran od strane Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, a zahvaljujući sredstvima s ovog projekta, studentkinje i studenti treće i četvrte godine etnologije i antropologije, kao i tri doktoranda, su u julu iste godine bili na terenskoj praksi u selima opštine Knjaževac i boravili u kompleksu etno-arheo parka Ravna. Terenska praksa studentkinja i studenata osnovnih studija odvijala se pod mentorstvom doc. dr Ivane Gačanović, doc. dr Ane Banić Grubišić i doc. dr Marka Piševa. Skup su otvorili prof. dr Miloš Milenković i prof. dr Danijel Sinani.

Prvo izlaganje održao je prof. dr Danijel Sinani, a govorio je o studentskoj praksi istraživanja nematerijalnog kulturnog nasleđa (u daljem tekstu NKN) u svetlu politike zaštite NKN i aktivnostima Nacionalnog komiteta za nematerijalno kulturno nasleđe, čiji je predsednik. Odmah potom govorio je prof. dr Miloš Milenković o integraciji zaštite, istraživanja i očuvanja NKN u kurikulum studija etnologije i antropologije. Njihova izlaganja podsetila su nas na važnost korpusa NKN kao legitimog i svojstvenog za prouča-

vanje u okvirima etnologije i antropologije, na relativnu otuđenost antropologije od NKN u prošlosti i probleme koji su iz toga proizašli, a takođe smo stekli uvid u to kako i na koji način neki element NKN postaje zaštićen i uvršćen u nacionalni registar prema UNESCO-voj Konvenciji o očuvanju NKN.

Doc. dr Ivana Gačanović, doc. dr Ana Banić Grubišić i doc. dr Marko Pišev izneli su potom analize rezultata istraživanja nematerijalnog kulturnog nasleđa Knjaževca i okoline sa terena u julu 2016. godine. Novina u odnosu na prethodne godine bila je to što smo po prvi put zakoračili u određena sela, ona koja su, takoreći, „etnološki nedodirnuti“. Terenom su obuhvaćena sledeća sela: Ravna, Mali Izvor, Borovac, Vlaško Polje, Skrobnica, Crni Vrh, Golema Reka i Šuman Topla. Pišev je izneo hipotezu da se kulturni procesi u ruralnim područjima opštine Knjaževac mogu shvatiti tako da se nalaze u liminalnoj zoni između tradicije i modernosti, gde se „arhaične“ i savremene kulturne tvorevine prelamaju i prepliću, te da se ne može govoriti o prenošenju nekakvog (fiksog, nepromenljivog korpusa) nasleđa bez ljudi koje će isto i preneti. Gačanović i Banić Grubišić sprovele su sa studentima nastavak istraživanja koje je započeto prošle godine, a čiji je fokus na svakodnevi kao okviru za istraživanje NKN: na ovaj način je ispitano da li se i kako nasleđe i dalje neguje i prenosi među seoskim življem. Gačanović je istakla da se, imajući u vidu

fragmentarnost tog nasleđa i specifičnost geografske zabačenosti, ipak može identifikovati izvestan korpus elemenata koji potpadaju pod pojam nasleđa: vrednosti, znanja i priče koje se i dalje usmenim putem ili kroz rad i slobodno vreme prenose s generacije na generaciju. Banić Grubišić govorila je o elementima NKN kao turističkim resursima ovog područja, akcentujući da se mogu izdvojiti samo individualne inicijative poput tzv. „farmi“ i „koliba“ koje predstavljaju simulakrume seoskog života, te da je prepoznavanje NKN kao takvog resursa potencijal za prosperitet šire lokalne zajednice.

Nakon kraće pauze, dve grupe studentkinja i studenata izložile su analizirani materijal sa terena: Tanja Karovska, David Đokić, Verica Radosavljević, Radmila Živanović, Tamara Zavoda, Rastko Stefanović, Luka Kovačević, Sara Dimitrijević i Ana Matičević govorili su o elementima NKN prepoznatim u svakodnevnici seoskog stanovništva („svaštarskoj“ privredi, ishrani i bilju, seoskoj slavi tj. zavetini, ručnom radu, kao i o manje afirmisanim elementima poput bajanja); Goran Janjušić, Petar Arsovski, Bogdan Vukomanov i Ivana Dimitrijević predstavili su analizirana demonološka predanja (legende i mitove o vampirima, osenjanima, vodenom biku, vilama, vešticama, „strašnim“ mestima).

Okrugli sto koji je usledio, čiji su moderatori bili prof. dr Miloš Milenković i Mila Bakić, okupio etnologue-antropologe koji su, iako van „matičnih“ institucija, nastavili da se profesionalno bave strukom, s akcentom na NKN. Tema okruglog stola bila je „Zaštita NKN kao prilika za profesionalizaciju etnologije i antropologije“, a učestvovali su: Suzana Lazarević (dipl. etnološkinja-antropološkinja, samostalni istraživač iz Šapca i predsednica

NVO „Centar za realizaciju novih ideja“), Željko Bošnjak (koordinatorski dnevni boravak za decu i odrasle sa posebnim potrebama Centra za socijalni rad u Bečeju, autor monografije „Bunjevci u Potisju nekad i sad“, i samostalni istraživač), Dalibor Pešić (urednik kulturne delatnosti Centra za kulturu „Sopot“ i autor i koautor mnogobrojnih projekata koji se bave kulturom, a posebno prezentacijom kulturnog nasleđa), Janko Dimitrijević (umetnički direktor KUD-a „Đoka Pavlović“ i stalni član ansambla „Kolo“), Miloš Jakovljević (saradnik u zavičajnom muzeju Zajčar, svirač kavalu u ansamblu Slobodan Trkulja & Balkanopolis), Ana Čugurović (kustos u Muzeju jezika i pisma u Tršiću) i Miloš Rašić (istraživač-saradnik Etnografskog instituta SANU). Svako od gostiju podelio je svoje iskustvo u bavljenju etnologijom i antropologijom, kao i korisne preporuke koje se tiču pisanja projekata, konkurisanja za sredstva, a izneti su i predlozi za osnivanje alumni-ja etnologa i antropologa.

U poslednjoj sesiji govorili su doktorandi MA Jelena Ćuković, MA Danilo Trbojević i MA Nevena Milanović o rezultatima poslediplomskih istraživanja NKN. Ćuković je pokrenula važno i suštinsko pitanje političke upotrebe NKN i dala primere upotrebe elemenata NKN, često prisvajanih i percepiranih kao neodvojivih od (nacionalnog) identitetskog nasleđa. Milanović je predstavila analiziranu građu sa terena u selima u okolini Knjaževca, koja je obuhvatila znanje o tradicionalnim (i, uslovno rečeno, modernim) načinima proizvodnje alkoholnih pića i prenošenju znanja o istom, kao i o obrascima pijenja na selu, koji u sebe uključuju perspektivu o pijenju kao društvenom činu koji opisuje granice ličnog i kolektivnog identiteta. Trbojević je izneo svoju analizu istraži-

vanja narodne religioznosti, verovanja i znanja o natprirodnim bićima, mestima i pojavama u Knjaževačkoj opštini, uticaju modernizacije na iste, zaključivši da se o pomenutim fenomenima može govoriti kao o fragmentarnom korpusu znanja, na šta je uticala (privremena) modernizacija, kao i depopulacija ovog područja.

Atmosfera na skupu bila je izuzetno prijatna, i bez zadržke se može reći da su se svi osećali kao na domaćem terenu; ponovni susreti, kao i novoostvareni kontakti, otvaraju prozor za buduće saradnje, kao i da „Vikend NKN“ postane skup sa tradicijom.

Nevena Milanović MA